

GLÜCK FRIGYES GYŰJTEMÉNYE.

ALAMELY ORSZÁG vagy város gazdagságára és műveltségére meglehetősen biztossággal következtethetünk magángyűjteményeinek számából és minőségéből. Mert a hol e két tényező, a vagyon és a műveltség, karöltve jelenik meg, ott rendszeren gyűjtemények alakulására vezet. Könyvek, képek és szobrok, vagy az érdeklődés bármely körébe tartozó tárgyak nagyobb szabású gyűjtése természetesen csak ott jelentkezik, a hol az anyagi erő mellett az érdeklődés is fejlett, s e gyűjtemények színvonala többnyire hű tanubizonyságot tesz a gyűjtők hozzáértéséről s ez irányú műveltségéről.

Iparművészeti tárgyak gyűjtésére gyakran már maga a lakás szeretete vezet. Különösen a múlt évtizedekben, mikor a lakásberendezés művészete a régi korszakok utánzásában merült ki, természetesen mindenütt fölébredt a vágy, az utánzatoknak eredetiekkel való pótlására vagy kiegészítésére. Mihelyt azonban a lakásba egy régi tárgy kerül, az maga után vonzza a többi. Egy szép szőnyeg elég arra, hogy valakit szőnyeggyűjtővé avasson. S mihelyt a rokon tárgyak egy-egy csoportja kialakult, függetlenedik eredeti céljától, a lakásdíszítéstől, avval néha ellentétbe is kerül s a szobákat zsufoltakká teszi. Egyszóval önálló életet kezd és valóságos gyűjteménnyé alakul. Egyes tagjai között kapcsolat van, melynek átértése érdekes tanulsággal szolgál, rég elmúlt korszakok szokásaira, műveltségi fokára világot vet, s egy hosszabb történeti sorozat, álljon az edényekből, poharakból, érc- vagy famunkákból, szemléltetően tárja elénk az emberiség munkás, a legapróbb részletekre kiterjedő fejlődését.

Magyar Iparművészet. VII. évf. 1904 jul. 4. sz.

A gyűjtéshez kell a szép szeretete, vagy a múlt iránt való érdeklődés. De elég, ha csak csírájában van meg; a gyűjtemény növekvésével úgy is vele növekszik. Azonban e fogékonyság egymagában nem elegendő. A gyűjtéshez nem elegendő az akarás; ahhoz érteni is kell. S ez nem olyan egyszerű dolog. Különösen iparművészeti tárgyak közt annyi a hamisítvány, s ezek gyakran oly tökéletesek, hogy szem legyen, amely azokat a valódiaktól megkülönböztesse. Elsőrangú múzeumok, elsőrangú szakemberek is néha áldozatul esnek egy-egy ügyes hamisítónak. Ez a veszély állandóan fenyegeti a gyűjtőt, s eleinte majd mindenkinek búsásan meg kell fizetnie tanulópénzét. A szem csak saját kárán élesedik, s aki a hamisítványt föl akarja ismerni, annak már kell hogy dolga volt légyen hamisítványnyal.

A gyűjtők művészete nálunk még nincsen a Nyugat színvonalán. Kulturális és anyagi hátramaradottságunkból ez önkényt következik. Magasabb törekvésű gyűjtőink még úgyszólván kivételek, s ezért annál inkább meg kell becsülnünk őket. A Magyar Iparművészet kötelességének tudja, hogy az iparművészeti tárgyak iránt való érdeklődést minél szélesebb körökben fölkeltsse, s erre egyik legjobb eszköznek tartja már meglévő kiválóbb magángyűjteményeink ismertetését.

A budapesti magángyűjtemények közt egyik legkiválóbb Glück Frigyes úré. Értékét az is emeli, hogy nem régebbi, kész gyűjtemények megvételéből és összeolvasztásából alakult, hanem hogy a gyűjtő úgyszólván egyenkint, darabonkint kutatta ki és sorozta egybe kollekcióit. Ha az ő gyakorlott szeme meg nem látta volna, sok kincsnek mondható tárgy bizonyára elkallódott, örökre elveszett volna. Egy szép barokk órát például már darabokra törve látott meg a pesti zsidó

21

vásáron, vagy a két bámulatosan szép kínai yao-pient egy szatócsbolt lim-lomjai közül mentette ki.

Gyűjteménye, egy-két középkori darabot nem számítva, a renaissancetól napjainkig terjedő korszakot öleli föl. De e nagy időhatáron belül is rendkívül változatos; bútorok, ötvösmunkák, keramika és üvegipar, elefántcsont- és fafaragás, szövet és hímzés stb. gazdagon és kiváló példányokban van nála képviselve. Festménygyűjteménye, különösen a németalföldi mesterek művei, más helyütt külön ismertetést érdemelnének. Itt még iparművészeti kollekciónak sem ismertethetjük kimerítően — ehhez könyv kellene, s reméljük, hogy egy megfelelő katalógus alakjában Glück úr meg is fog bennünket azzal ajándékozni — hanem csak arra szorítkozhatunk, hogy a gyűjtemény egyes részeit, egy-egy érdekes darabját mintegy ízelítőként bemutassuk a közönségnek.

A gyűjteménynek egyik legérdekesebb csoportja az evőeszköz-gyűjtemény. Az olasz és német renaissance és barokk igazán elsőrendű példányokkal van benne képviselve. Különösen kiváló a 1. és 2. sz. alatt látható tálaló kés és villa. Egy a XVI. és XVII. században Olasz-, Francia- és Németországban egyaránt virágzott, de a XVIII. században teljesen feledésbe ment technikának, a vasmetszésnek remekei ezek. Olaszországban, a XVI. században készültek, s profiljaik finomságán, díszítményeik előkelőségén érzik e ragyogó korszak zamatja. A vasmetszés technikáját a legújabb időben egy stájer ember, Blümelhuber Michael, újra fölélesztette, s e nemű kitűnő munkái a párisi világkiállításon méltó feltűnést keltek. A most bemutatott tálaló készlet régi rajz után készült nyele szintén az ő szakavatott kezét dicséri.

Az olasz ötvösség jó terméke a 3. sz. alatt látható aranyozott ezüst kanál, a XVI. század végéről, különösen hátlapján nagyon szép vésett díszítményekkel. A XVII. század végére vall az elefánt-

csontnyelű készlet (4—6 sz.), melynek pompás faragványai már a barokk művészet virágzását mutatják. Ehhez hasonló készlet látható Weimarban, a Goethe-múzeumban. Goethe olaszországi útjából hozta azt magával. A 7—9. és 10—12. számú két evőkészlet a XVIII. századbeli olasz munkák modorában készült s címerekkel van díszítve. Az ilyen pompásabban ékített evőeszköz többnyire nem volt használatra szánva, hanem legtöbb esetben keresztelő-ajándékkul szolgált. A 13—15. számú evőeszköz nyele ezüstfiligrán, és pedig olasz munka; a kanál aranyozott ezüst és egy augsburgi ötvös kezéből került ki.

Az olasz művészet mellett, ha a formák és díszítmények nemességében nem is, de a technika kiválóságában legalább is megállja helyét a német ötvösipar. A világhírű Hefner-Alteneck gyűjteményből származó három kanál, illetve kanálnyel a régebbi formákat szemlélteti. A 16. szám (a Hefner-Alteneck-féle katalógusban 225. sz. alatt) nyele aranyozott és cizelált ezüstről, fején Simon apostolnak kis öntött szobrával, a XVI. század elején készült s talán ostyakanálként szolgált. A kanálnak bükkfából faragott teste modern. 1550 és 1600 közé helyezhető a 17. számú (Hefner-Alteneck: 226. szám.) kanál, aranyozott rézből s ugyancsak a XVII. századból származik a 18. számú (Hefner-Alteneck: 227. sz.) ezüst kanálnyel, vésett díszítménnyel, s fején M M betűs címerpajzsral. Szintén a német renaissancnak jellemző terméke a szépen ornamentált 19. számú aranyozott ezüst kanál, nyelén következő fölírással: Der Bekandtnis folghet das Kreuz — Dem Kreuz folghet die ewige Frevde. Ugyancsak pompás darab a 20. számú aranyozott ezüst kanál, fején Krisztus szobrocskájával, nyelén következő fölírással: Ego sum via veritas et vita és Nemo venit ad patrem nisi per me. A kanál testén hátul olvasható a készítő neve és az évszám: Johan Freundt 1690. Belül a birtokos, vagy jobban

mondva ajándékozó Peter Bodeker neve és címere. A vallásos fölíratok arra vallanak, hogy e kanalak fogadalmi ajándékuul szerepelhettek.

Valamivel korábbi a 21—22. számú evőeszköz borostyánnnyélel, borostyánból faragott fejekkel s a fogantyún a következő fölírással: Auf Gott und Glick — Hoff ich Alle Augenblick — Anno 1677. E jellemző darab egykor Német Imre iparművészeti gyűjteményéhez tartozott, mely annak idején e nemben a legkiválóbb magyar kollekció volt. A XVII. századbéli német művészet terméke a 23—25. számú pompás hegyikristály evőeszköz, aranyozott ezüst foglalattal, régebben báró Apor tulajdona. Ugyanezt a századot, a kifejlődött barokk művészetet képviseli a 26—28. számú gazdag és merész díszítésű evőkészlet ezüsből s jellemzően mutatja be az augsburgi ötvöség e korszakát.

E sorozathoz kell beosztanunk a 29. számú háromélű tört (modern tokban). A tört markolata naivságában bájos elefántcsont faragvány, velencei munka a XVI-ik századból. Az olasz elefántcsontfaragás egy másik, pompás példánya a 30. számú késnyél, egy lovascsata mozgalmas ábrázolásával, a XVII. század érett művészetének minden erejével. E fogantyúnak párja ezelőtt a kölni Thewalt-féle gyűjteményben volt, az aukció-katalogusban 608. sz. alatt található; onnét hamburgi magánbirtokba került.

A gyűjtemény másfajú elefántcsont munkákkal is büszkélkedik. Két darabot emelünk ki ezek közül. A 31. számú elefántcsont karika valószínűleg egy doboz oldala volt. Gyümölcsfüzérrel bajlódó puttók díszítik arany alapon, s az olasz renaissance könnyed művészetére emlékeztetnek. Valószínűleg 1800 körül készült. A másik, a 32. számú burnótreszelő francia (?) munka, a XVIII-ik századból.

A Glück-féle gyűjteménynek egy másik értékes része az ötvösmunkák csoportja.

A német XVI. és XVII. század, különösen az augsburgi műhelyek jól vannak képviselve; úgyszintén a XIX. század francia és magyar munkái. Ábráinkban csak két magyar ötvösmunkát mutatunk be: a 33. szám alatt egy pompás díszkapcsot, késő csúcsíves formákban, mely valószínűleg erdélyi (brassói) munka a XV. század végéről és a 34. szám alatt egy díszkardot, melyet a híres és irodalmilag is számottevő rimaszombati ötvös, Szentpéteri József készített 1848-ban. A kard fölírata: Tisztujtását vezető Elnöknek Czuczor Jánosnak — Hála emlékuil Az E.-Ujvári polgárság — Május 23 — 1848.

A bronzmunkák közül kiválik a 35. szám alatt látható olasz XVI. századbéli plakett, mely Pulszky Károly gyűjteményéből származik. Számos modern bronzszobrocska között egy fiatal magyar szobrász Buncsek J. kezdő, de tehetséges csoportja „*Anyá gyermekeivel*“ vonja magára figyelmünket. (36. sz.)

Külön egész a XII. századtól a XVIII. századig terjedő időközt felölelő kulcsgyűjtemény (56—59. sz.), mely a Hefner-Alteneck kollekcióból ered. A kulcsformák fejlődését a román korszak kezdetleges, ügyetlen próbálgatásaitól kezdve, a csúcsíves művészet változatosabb formáin, a renaissance vasmetsző technikájának pompás termékein át, egész az újabb korig kitünően szemlélteti. Hefner-Alteneck: Eisenwerke című művében e kollekció kimerítően van tárgyalva (Band I. Tafel 63 és Band II. Tafel 17, 26, 35, 81.).

Kiváló darab a 37. sz. alatt közölt, *Tarquinius és Lucretia* című émail, hátul a művész jelzésével: N. Landin, Limoges 1695. A fő részek kitünőek; a szélek restaurálva.

Kerámika és üvegipar szintén bőven van képviselve a gyűjteményben. Első helyen említendő a két kínai yao-pien, (38 és 39 sz.) az újabb időben annyira föllendült grès-iparnak ős mintái. Az agyagban levő fémrészecskék egyesülése a mázzal a színhatásoknak csodálatos

gazdagságát hozza létre, s a véletlen okos kihasználása a grès varázsának titka. Kínában már nagyon régi időkben ismerték ez eljárást, de azután úgy látszik kiment a divatból, s csak a XVIII. század elején keltették uj életre. A bemutatott két parasztszobrocska talán még a régebbi korszakból ered, s színhatása igazán elsőrendű. A gyűjteménynek kitünő modern darabjai, a francia grès-ipar válogatott termékei mind háttérbe szorulnak mellettük.

A velencei üveg könnyedségének és technikai fejlettségének jellemző képviselője a 40. sz. alatt közölt hálós pohár, melynek nemes formája és finom rajza valósággal elragadó. A sulyosabb s a kristálycsiszolás technikáján fejlett cseh üveg jó példánya a 41. sz. pohár, míg a 42. számú vadászkiáltás a cseh üvegyártás ritkaság számba menő bravour darabja. A Lobmeyr által alapított újabb osztrák üveg finom képviselője a Piesche által vésett 43. számú pohár. A 44. és 45. számú díszpoharak Koepping sajátos, törékeny művészetét mutatják be. A gyűjteménynek többi, nem fényképezett darabjai közt is kitünő példányok vannak az üvepipar történetéből, a velencei szárnyas pohártól egész Tiffany bájos fémfényű alkotásaiig, s a hiányokat az antik és velencei üvegek leghíresebb darabjainak pompás másolatai töltik ki.

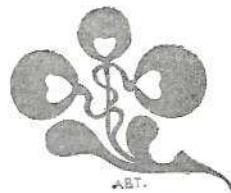
A gyűjteménynek egyik kiválóan érdekes csoportja a gazdag órakollekció. Sajnos, itt is csak néhány példa bemutatására szorítkozhatunk. A 46. számú fali óra szerkezete és címlapja teljesen vasból készült s talán még a XVI. sz. végére nyúlik vissza. A 47. számú címlapja vert réz, a XVII—XVIII. századból. Mindakettő német munka. A 48. számú az u. n. jezsuita órák jellemző példánya, békateknő bevonattal, faragott s aranyozott fadíszszel, a fülkében egy zarándok bronz szobrocskájával. Az óraszerkezet angol: Bohwalls, London, s a XVIII. század második feléből származik. A 49. számú bécsi óra XVIII. századbeli munka,

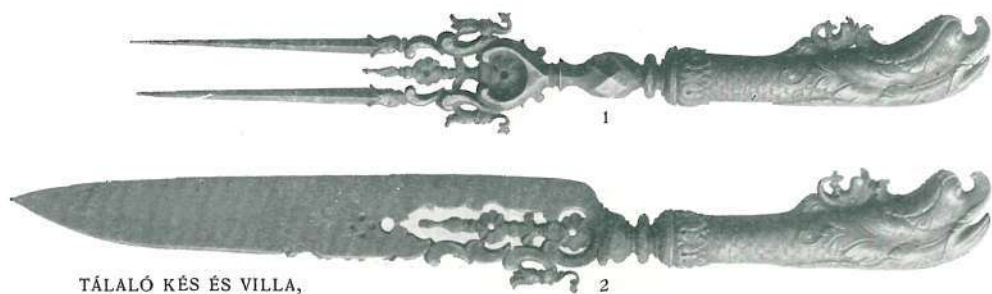
rendkívül finom faragásával tűnik ki. Az 50. szám alatt közölt pompás feszület kitünő német alkotás, a XVIII. század elejéről, s régebben szintén óraházként szolgált.

Végül a gyűjtemény leggazdagabb osztályához, a textil művesség csoportjához értünk. Mind között tán ép ez az, mely a reprodukcióra legkevésbé alkalmas. Formái a kicsinyítést nehezen bírják el, s hatásának legfőbb eleme, a szín elvész. A néhány közölt ábra az eredetiek pompájának halovány árnyéka. Az 51. számú genuai bársony, vörös gránátalma díszszel sárga alapon. Az 52-es oltári takaró aranyhímzéssel. Az 53-as régi török nászkendő. A szegély aranyhímzés, az ívek alatt színes selyemből hímzett virágok; fönt fölírás: Ó én szeretlek! Ó én szeretlek! etc. Az 54-es számú pompás sabrak; biborszín bársony alap, arannyal, ezüsttel és színes selyemmel magasan kivarrva. Az 55-ös számú török munka színes hímzés vörös selyemalapon, a XVII. századból.

A bemutatott darabok tán némi fogalmat nyújtottak a gyűjtemény gazdagságáról s előkelő színvonaláról. Vajha minél többekben fölkeltenék a gyűjtés vágyát, s a nemes példának minél több követője akadna. Kétszeresen szükség van erre nálunk, a hol még saját iparművészeti multunk emlékei sincsenek kellőképp összegyűjtve. Közgyűjteményeink erre a munkára nem elégségesek. Mert a nyilvános gyűjtemények is csak akkor fejlődhetnek igazán és helyesen, ha velők karöltve hozzáértő és speciálizálódó magángyűjtők tábora működik.

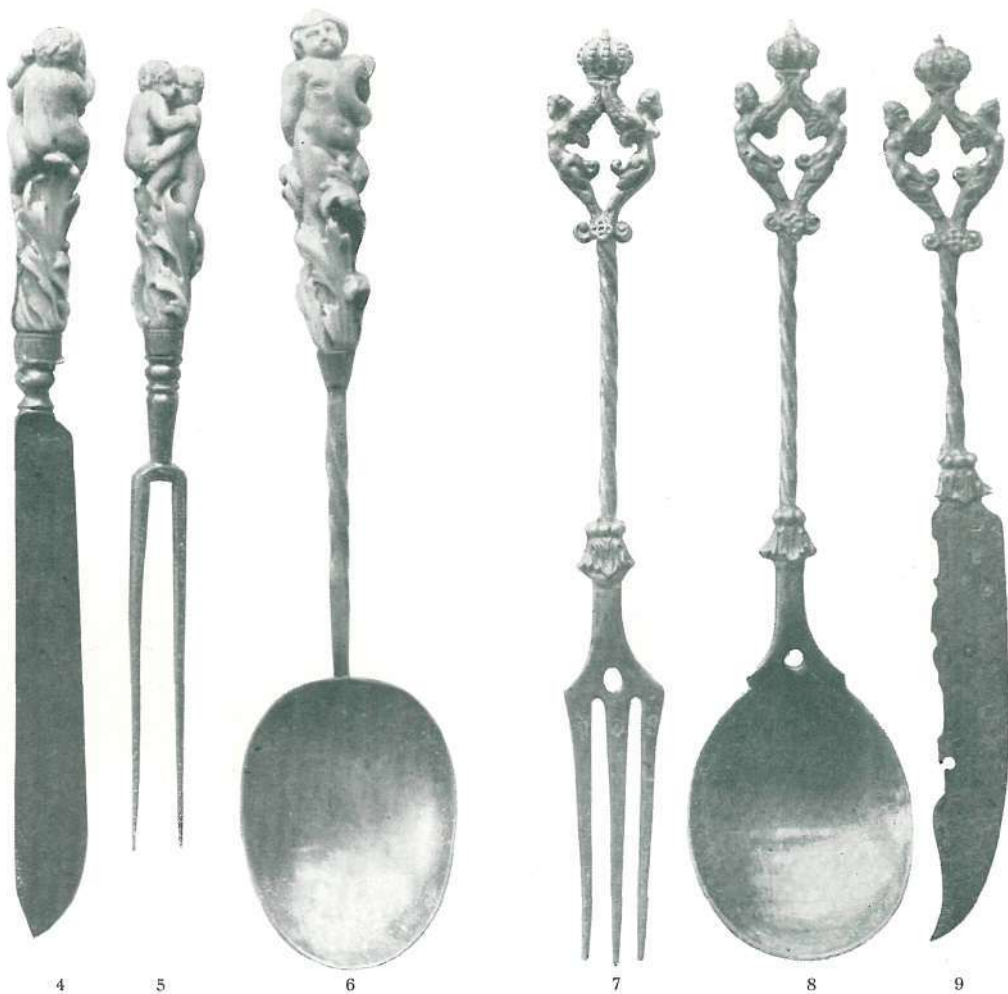
Meller Simon.

TÁLALÓ KÉS ÉS VILLA,
METSZETT VASBÓL.

OLASZ EVŐKÉSZLETEK.

XVII. SZÁZADI
ELEFÁNTCSONTBÓL FARAGOTT NYÉLLEL.

XVIII. SZÁZADI
CIZELLÁLT EZÜSTNYÉLLEL.

XVIII. SZÁZADI EVŐKÉSZLETEK.

26

27

28

10

11

12

13

14

15

EZÜST FILIGRÁN-NYÉLLEL.

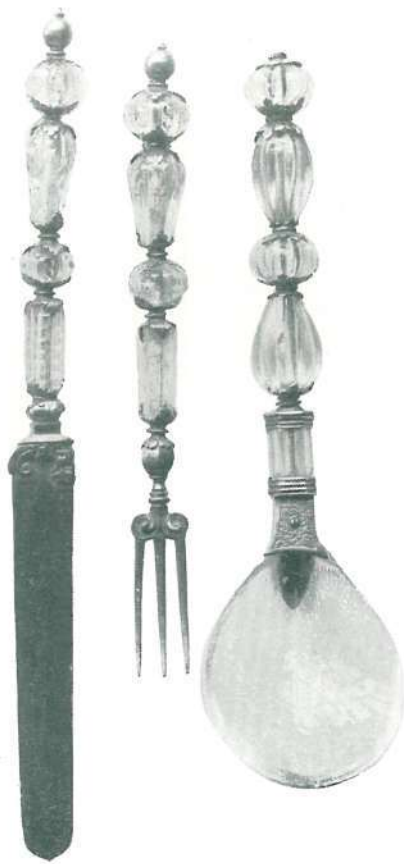
XVII. SZÁZADI EVŐKÉSZLETEK.

21

22

FARAGOTT
BOROSTYÁN-NYÉLLEL.

23

24

25

HEGYI KRISTÁLY-NYÉLLEL.

29

HÁROMÉLŰ TÖR
FARAGOTT
ELEFÁNTCSONT-
FOGANTYÚVAL.
VELENCEI MUNKA,
VII. SZÁZAD.

30

KÉS NYÉL FARAGOTT ELEFÁNTCSONTBÓL.
OLASZ MUNKA, XVII. SZÁZAD.

19

KANÁL, ARANYOZOTT EZÜSTBŐL.

20

KANÁL,
ARANYOZOTT EZÜSTBŐL.

18

EZÜST KANÁLNÝÉL.

17

KANÁL,
ARANYOZOTT RÉZBŐL.

16

EZÜST KANÁLNÝÉL.

3

KANÁL, ARANYOZOTT EZÜSTBŐL.

ELEFÁNTCSONT-KARIKA. 31

XVI. SZÁZADBELI OLASZ BRONZ-PLAKETT. 35

BURNÓT-RESZELŐ
FARAGOTT ELEFÁNTCSONTBÓL. 32

ANYA GYERMEKEIVEL.
BRONZ-SZOBROCSKA.

36

BUNCSEK J. †

N. LAUDIN :
TARQUINIUS ÉS LUCRETIA.
FESTETT ZOMÁNC.

37

38

39

KINAI PARASZTSZOBROCSKÁK.
YAO-PIEN.

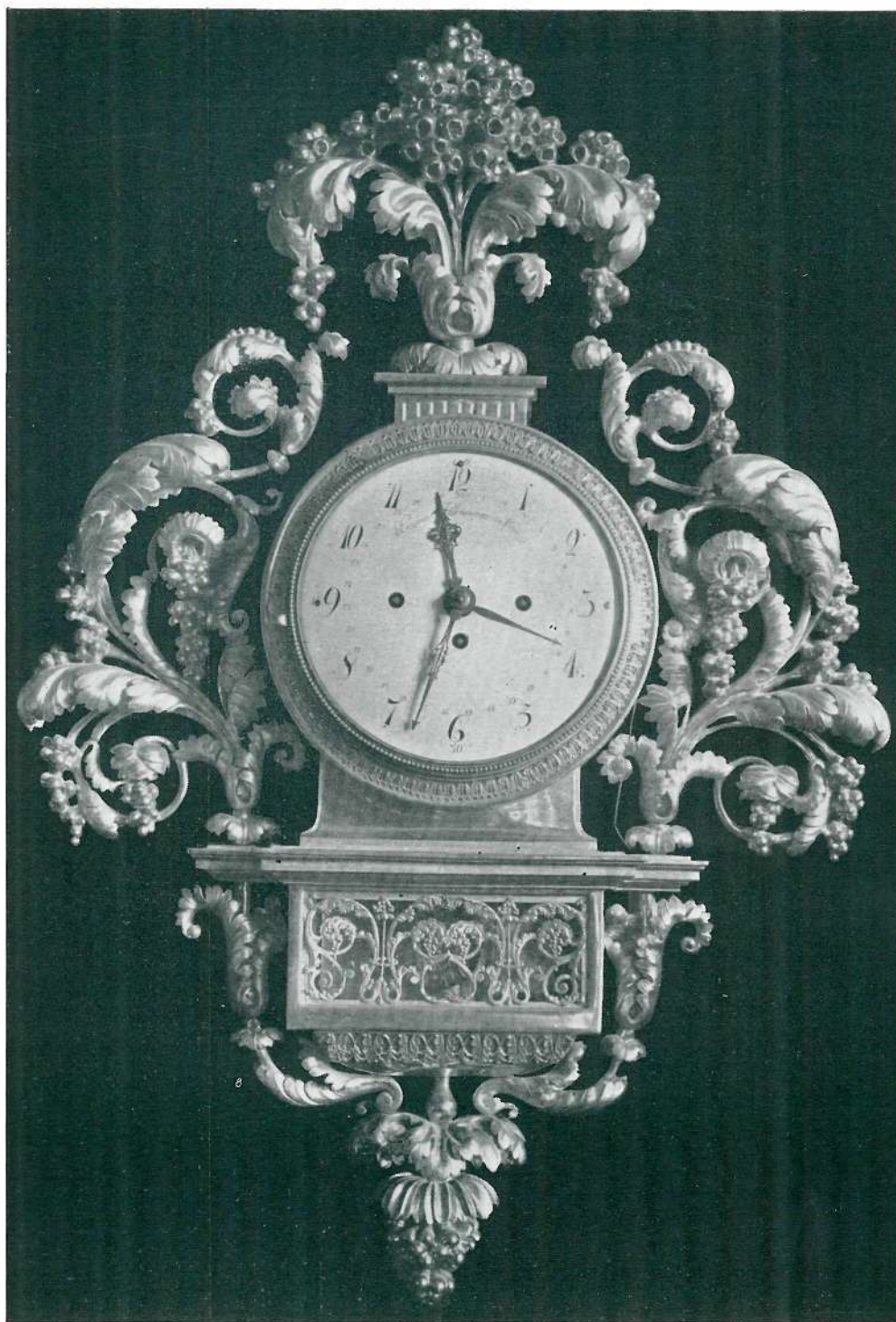
50

BAROKK FESZÜLET.

34

DÍSZKARD EZÜSTBŐL,
SZENTPÉTERI JÓZSEFTŐL.

BÉCSI FALIÓRA,
ARANYOZOTT FÁBÓL.

49

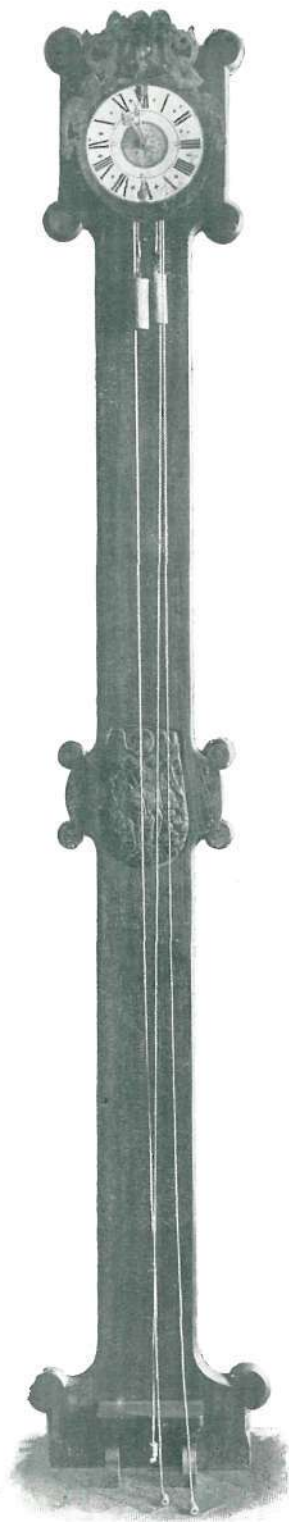
170

JEZSUITA-ÓRA,
BÉKATEKNŐ-BEVONATTAL,
ARANYOZOTT FADÍSZSZEL.

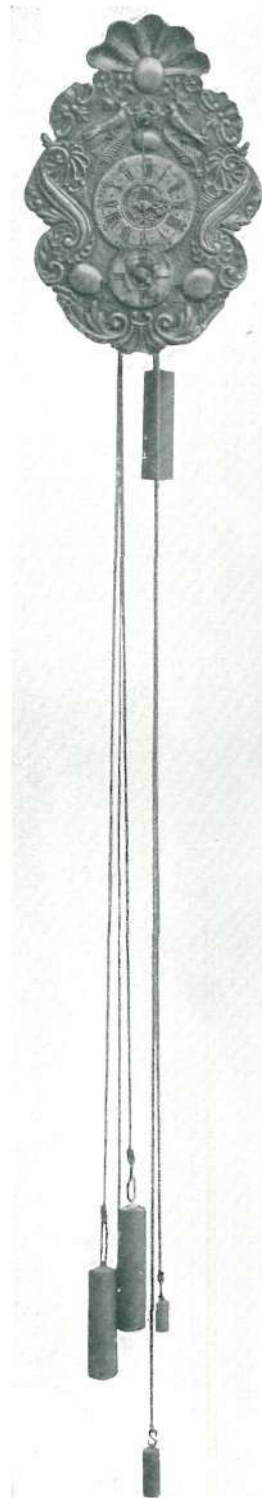
48

171

46

FALIÓRA,
VASSZERKEZETTEL.

47

NÉMET FALIÓRA,
VERT RÉZ CÍMLAPPAL.